

Dünya düzəninə yeni-dən formalaşdırılması istiqamətində global miqyasda baş verən gərginliklər, həmçinin fəvqəldövlətlərin kolonialist siyasətlərinin formaca müasir, mahiyyətə isə daha sərt və kəskin səciyyə daşması günümüzdün acı reallığıdır. Uzun onilliklərdə mövcud olan münaqişələrin nizamlanması əvəzinə yenidən qızışdırılması azmış kimi, yeni savaşa və nifaq ocaqlarının süni şəkildə yaradılması, gücün və zorakılığın beynəlxalq hüquqda əsas istinad mənbəyinə çevrilməsi bəşəriyyəti daha böyük fəlakətlərə, dövlətləri çox ciddi təhdidlərə yönəldir.

Yeni siyasi konfigurasiya: Gələcəyə baxış

Azərbaycan xarici zərərli təsirlərdən etibarlı mühafizə olunur

Hərbi, iqtisadi, sosial, siyasi təhlükələrin milli dövlətlərin, xalqların gələcəyinə əsaslı təhlükə yaratdığı dövrümüzdə sevdindirici haldır ki, Azərbaycan Respublikası bu təhlükələrdən qurtulub, güclü dövlətçilik sistemi sayəsində zərərli xarici təsirlərdən etibarlı mühafizə olunur.

Coğrafi xəritədə ərazisi kiçik görünən Azərbaycanın geosiyasi-geoiktisadi miqyasda nəhəng mahiyyətdə qərarlaşması dövlətimizin böyük nailiyyətidir və xalqımızın qürur mənbəyidir. "Heydər Əliyev siyasəti - İlham Əliyev fəaliyyəti" dövlətçilik xəttində birləşən xalqımızın iqtidarın siyasi kursu ətrafında sıx səfərbər olması ölkə rəhbərinin qeyd etdiyi kimi, Azərbaycanın gücünün, qüdrətinin əsas amilidir.

Prezident və parlament mandatlarının ötən il yenilənmə proseslərində xalqımızın cənab İlham Əliyevin siyasi kursuna göstərdiyi ümummilli etimad və ən yüksək dəstək bu xüsusa ən mühüm göstəricidir.

Bu ali inam həm də ölkədə müasir mərhələyə qədəm qoyan siyasi islahatların yeni gündəliyinin - yeni siyasi konfigurasiyanın formalaşmasının da artıq cəmiyyətin sosial sifərisi olduğunu təsdiqlədi.

Bu prosessə böyük önəm verən cənab İlham Əliyev bu sahədəki islahatların istinad mənbəyi kimi hələ 2019-cu ilin noyabr ayında Prezident Administrasiyasında yeni şöbə - Siyasi partiyalar və qanunvericilik hakimiyyəti ilə əlaqələr şöbəsini yaratdı. Cənab Prezidentin tapşırıqları istiqamətində şöbə siyasi partiyalarla hakimiyyət arasında effektiv dialoq platformasına çevrildi və siyasi mühitin radikalizmdən konstruktivliyə, inkarçılıqdan əməkdaşlığa keçidini təmin etdi.

Prezident İlham Əliyevin təşəbbüsü ilə reallaşan bu proses elə dövlət başçısının özü tərəfindən də yüksək qiymətləndirilib: *"Prezident Administrasiyasının nümayəndələri son vaxtlar demək olar ki, bütün siyasi qüvvələrin rəhbərləri ilə görüşlər keçirir. Məna bu görüşlər haqqında müntəzəm olaraq məruzə edilir. Bütövlükdə ilkin rəy müsbətdir. Hesab edirəm ki, indiki genişmiqyaslı islahatlar dövründə siyasi islahatlar mütləq aparılmalıdır. Siyasi islahatlar partiyalararası geniş dialoq aparılmadan həyata keçirilə bilməz".*

Yeni siyasi konfigurasiya quruculuğu və təkmilləşməsi prosesi artıq dövlətimizin strateji inkişaf strategiyasının tərkib hissəsi kimi qəbul edilir. Siyasi konfigurasiyanın hədəfləri dövrün yeni global çağırışlarını ehtiva etməklə yanaşı, önəmlər və novatorluq kontekstində də birləşdirici məramla çevrilir.

Önəmlərdən söz düşmüşkən, bir məqamı da nəzərə alaq ki, müstəqillikdən öncəki və onun ilk dövrlərində siyasi sistem formaca qurulmağa başlasa da, məzmunca amorf, absurd və təhlükəli xarakter almışdı. Siyasi sistem görüntüdə çoxpartiyalı olsa da,

mahiyyətə dağıdıcı, rəqəbətdən uzaq, milli mənafeyə qarşı çıxan marginal topluluğa çevrilmişdi. Ən dəhşətli isə bu "siyasi sistemin" qanunsuz hərbi dəstələrlə vəhdətdə olması idi. Azərbaycanda siyasətlə hərbin bu xaosik "birliyi" sonradan Qarabağ itkisini gətirəcək faciələrin təməli idi.

Bu acınacaqlı dövrdə yalnız dövlətin və xalqın qurtuluşunun deyil, elə onun siyasi sisteminin də xilas reserptini məhz yenidən hakimiyyətə gələn Ulu Öndər Heydər Əliyev müəyyən-ləşdirdi və cəmiyyətə təqdim etdi. Ümummilli Lider hələ ağır blokada şəraitində faciəli günlər yaşayan Naxçıvanda bütün Azərbaycanın nəcata çevriləcək mükəmməl islahatlar, tarixi proseslər, unikal təşəbbüslər tətbiq edir, onun cəmiyyəti dövlət naminə səfərbər edən siyasi fəaliyyət platformasını isə rəhbərlik etdiyi Yeni Azərbaycan Partiyası uğurla reallaşdırırdı.

Tarixi gedişi öz nəzarətinə götürən xalq ona doğru yolu, xilası göstərən Heydər Əliyevi hakimiyyətə gətirdi, onun Qurtuluş Missiyası ətrafında sıx səfərbər oldu. Ölkədə sosial-iqtisadi inkişafı siyasi intibah və demokratikləşmə prosesi uğurla müşayiət etdi. Konstitusiyanın qəbulu siyasi sistemin hüquqi tənzimlənməsinə töhfə verdi, cəmiyyətdə davamlı aparılan siyasi islahatlar isə siyasi partiyaların azad fəaliyyətini təmin etdi.

1990-cı illərin əvvəllərindəki siyasi və hərbi xaosu artıq "Əsrin müqaviləsi", artan xarici sərmayələr, sosial-iqtisadi inkişaf konsepsiyaları, regionların inkişafı əvəz etdi. Düzdür, siyasi sistemin marginal qüvvələri bu tarixi mərhələdə də yenə anti-Azərbaycan fəaliyyətlərini davam etdirdilər. 1994-cü il oktyabr və 1995-ci il mart qiyam cəhdlərində, sonrakı illərdə Ulu Öndərə qarşı terror hazırlıqlarında, 2000-ci illərdəki davam edən iğtişas, təxribat hallarında, həmçinin 2003-cü ilin oktyabr və 2005-ci ilin noyabr hadisələrində təəssüf ki, müxalifət partiyaları yenə də, əslində, hakimiyyətə qarşı yox, məhz dövlətin və xalqın maraqlarına qarşı çıxış etdilər, öz məkrli mahiyyətlərini dəfələrlə göstərdilər.

Ulu Öndərin rəhbərlik etdiyi YAP bu dövrdə siyasi sistemin sağlamlaşdırılması, cəmiyyətdə sivil siyasi münasibətlərin formalaşdırılması, seçki önəmlərinin təkmilləşdirilməsi istiqamətində hakimiyyətin siyasi istinadgahı oldu. Ən əsası isə cəmiyyətin siyasi partiyalarla etimadsızlıq mühitini aradan qaldıraraq, bu mənəvi boşluğu Heydər Əliyev faktoru əsasında siyasi zənginliyə çevirdi və Azərbaycanın yeganə siyasi gücü kimi təşəkkül tapdı.

Heydər Əliyevin memarı olduğu bu siyasi arxitektura Azərbaycanın tarixində dönüş mərhələsi oldu və dövlətçiliyi daim möhkəmləndirdi. Bu model ötən 22 il ərzində davamlı olaraq təkmilləşərək və müasir dövrün tələblərini özündə əks etdirərək, bu-günkü müasir siyasi konfigurasiya ilə öz məntiqi təntənəsini yaşadı.

İlham Əliyevin siyasi vizyonu

Cənab İlham Əliyev Prezident kimi səlahiyyətlərinin icrasına başladığı ilk gündən bütün istiqamətlərdə yen siyasət, daha çevik islahatlar həyata keçirməyə başladı. Ölkədə iqtisadi, sosial, hüquqi, qanunvericilik, hərbi yönümdə tətbiq edilən modernləşmə, müasirləşmə siyasəti Prezident İlham Əliyevin davamlı təşəbbüsləri və demokratikləşməyə xidmət edən ardıcıl tədbirləri ilə siyasi sistemin təkmilləşməsinə də transformasiya olundu.

Təəssüf ki, bu dövrdə radikal, antimirli müxalif "dəmçülərin" bədnam əməlləri milli təhlükəsizliyə aşkar təhdid olmaqla yanaşı, əsas tələyüklü problemin - keçmiş Qarabağ münaqişəsinin həllinə də zərər yetirirdi. Erməniperəst xarici siyasi qurumların, konqresmen və senatorların, ekspertlərin, xarici medianın təsiri və dəstəyi ilə AXCP, Müsavat və ona bağlı qurumlar, şəxslər ölkədə antimühəribə təbliğatı aparır, Ermənistanın guya ki, "güclü və yenilməz dövlətə, orduya sahib olmasını" davamlı olaraq təşviq edirdilər. Dünya erməniliyinin rüporuna çevrilən bu antimill müxalif qruplaşmalar Azərbaycanda "beşinci kolon" a çevrilərək, həm də Ermənistanın "nüfuz agentləri" kimi rəzil fəaliyyət göstərirdilər.

Sonrakı onilliklərdə də bu qaragüruh öz xəbis əməllərindən əl çəkmədi. Vətən müharibəsi zamanı siyasi partiyaların Silahlı Qüvvələrimizlə həmrəylik təşəbbüslərinə qoşulmayan, Zəfərimizin miqyasını məkrli formada kiçiltməyə çalışan bu adamlar üçün bayrağımızın Şuşada, Xankəndidə dalğalanması böyük faciə oldu. Xocalı soyqırımı qurbanlarının qisasının döyüş meydanında alındığını və Xocalının azadlığını həzm etməyən Əli Kərimli, Cəmil Həsəni və onun kimilər ermənilərin böyük müdafiəçiləri oldular.

Təqdiriyyəli haldır ki, bu radikal qaragüruha qarşı vətəndaşlarımızla yanaşı, konstruktiv mövqeli siyasi partiyalar da kəskin münasibət nümayiş etdirdilər. Ölkədə bərqərar olan demokratik mühit, eyni zamanda möhkəm qanunçuluq şəraiti bu antimill qüvvələrə qarşı etibarlı ictimai və hüquqi müqavimət formalaşdırdı, onları birdəflilik tarixin zibilliyinə göndərdi. Əlbəttə ki, ara-sıra bu zibillikdən hələ də baş qaldırır, antiAzərbaycançı şəbəkənin tapşırıqlarına uyğun millətə və dövlətə qarşı məkrli əməllərini davam etdirirlər.

Bu marginal qruplar özlərini bütün müttərəqqi siyasi proseslərdən təcrid etsələr də, ölkədə siyasi dialoq mühiti artıq tam bərqərar olub və Azərbaycan naminə milli platformada birləşən siyasi partiyalar sağlam əməkdaşlıq edir. Prezident İlham Əliyevin tapşırıq və tövsiyələri əsasında yeni siyasi konfigurasiya cəmiyyətdə həmrəyliyin möhkəmlənməsinə mühüm töhfələr verir.

Şöbə ölkədəki siyasi partiyalarla yanaşı, qeyri-hökumət təşkilatları, vətəndaş cəmiyyətinin təmsilçiləri, ictimai hərəkatlar, tanınmış ekspert-

lər, ziyalılar təbəqələrinin təmsilçiləri ilə sıx və fəal dialoq mühiti yaradıb. Xatırladaq ki, 6 il öncə bu istiqamətdə başlayan təşəbbüslər siyasi tariximizdə müxalifətə hakimiyyət arasında ilk genişmiqyaslı dialoq, əməkdaşlıq formatını bərqərar etdi. Milli maraqlara əsaslanan, sağlam rəqəbətlə siyasi sistemin qurulması yolunda atılan ilkin addımlar siyasi transformasiya prosesini artıq strukturlaşdırıb və dialoqa əsaslanan etimad müstəvisinə keçirib.

Ölkədə siyasi partiyalarla münasibətlər sistemli və institusional əsaslarla qurulmağa başladı. Əsas məram məhz Prezidentin tövsiyəsinin reallaşması - iqtidar-müxalifət qarşdurmasının yerinə dövlət və partiyalar arasında etimada əsaslanan dialoq platformasını yaratmaq idi. Və buna da nail olundu!

Prezident İlham Əliyevin bu fikirləri mövcud siyasi konfigurasiyanın formalaşmasına gedilən yolun izahı baxımından olduqca əhəmiyyətlidir: *"Biz buna nail olduq, qısa müddət ərzində. Yəni də, sadəcə olaraq, baxdıq ki, hansı fundamental ziddiyyətlər var, harada biz, necə deyirlər, bir-birimizlə razılığa gələ bilmirik. Belə qərara gəldik, belə təklif etdik ki, ümum-millə məsələlərdə heç bir fərqli fikir ola bilməz. Ümumi məsələlər Qarabağ məsələsidir. Ümumi məsələlər siyasi partiyaların fəaliyyətidir, demokratiyanın inkişafıdır, iqtisadi azadlıqların bərqərar olmasıdır, ölkəmizin güclənməsidir. Bu gün bu siyasi dialoq aparılır. Mən bunu çox təqdir edirəm. Hesab edirəm ki, ölkəmizin gələcək siyasi sisteminin təkmilləşməsi üçün bunun böyük əhəmiyyəti var".*

Prezidentin qeyd etdiyi vacib məqam - siyasi sistemin təkmilləşməsi prosesi ötən müddətdə real nəticələr verib. Milli Məclisdə parlament sədrinin müavini, komitə sədri və müavinin vəzifələrində təmsil olunan müxalifət partiyaları yerli özünüidarəetmə orqanlarında - bələdiyyələrdə də geniş nümayəndəlik imkanları qazanıblar.

Düzgün taktiki həmlələr, doğru strateji hədəf

Yaranmış əlverişli siyasi mühitin nəticəsi olaraq, siyasi sistemdə ardıcıl keyfiyyət dəyişikliyi müşahidə olunur, önəmləri partiyalarla yanaşı, yeni siyasi qüvvələr meydana çıxır, müasir təfəkkürlü siyasətçilər yetişir. Yeni siyasi aktorlara cəmiyyətdə özlərini realizə etmək üçün geniş imkanlar yaradılır. Siyasi proseslərin iştirakçıları yeni platformalarda, əsasən sosial şəbəkələrdə, sosial mediada fəallıq göstərər, gənc siyasətçilər, ictimai fəallar cəmiyyətdə ictimai maraq yaradırlar.

Ölkənin siyasi həyatında gənclərin əsas istinad ünvanı olan YAP-da nəsilərərası sağlam ünsiyyət digər partiyalar üçün də nümunə olmalıdır. Sevdindiricidir ki, bu gün gəncləşmə siyasi partiyalarda artıq geniş miqyas alıb. Partiya sədrləri və digər rəhbər orqanlarda nümayəndəlik səviyyəsində gənclərin təmsilçiliyi artır. Ümumiyyətlə, gənclər arasında siyasətə maraq yüksəlməyə doğru gedir, onla-

rın siyasi proseslərdə, o cümlədən seçkilərdə fəal iştirakları aydın müşahidə olunur. Siyasi-ideoloji yönümdən daha çox müasir dövrün texno-kratik meyillərini daşıyan gəncləri təmsil edən ictimai-siyasi təsisatların cəmiyyət həyatında aktiv mövqə sər-giləməsi də diqqəti xüsusilə çəkir.

Ölkədə siyasi konfigurasiyanın formalaşma prosesində "Siyasi partiyalar haqqında" yeni qanunun xüsusi rolu var.

Azərbaycanda qeydiyyatdan keçən 26 siyasi partiyanın ikisi (AXCP və Müsavat) istisna olmaqla, 24 siyasi partiya tam olaraq Azərbaycançı platformada fəaliyyət göstərir. Bu siyasi partiyalar Zəfərqədərkə dövrdə əsas milli ideya olan Qarabağın azadlığı uğrunda mübarizədə sağlam, obyektiv, vətənpərvər mövqə sər-gilədilər. Siyasi, ideoloji və informativ müstəvidə davamlı və uğurlu fəaliyyət göstərərək, haqq səsimizin yayılmasında yardımçı oldular.

Bu gün isə Azərbaycanın strateji hədəflərinin gerçəkləşməsinə, milli birliyin möhkəmlənməsinə xidmət edir, sağlam müxalifətçilik missiyası yürüdürlər. Siyasi partiyaların Qarabağ və Şərqi Zəngəzura davamlı hal alan səfərləri də bu mənada xüsusi əhəmiyyət kəsb edir.

IV Sənaye İnqilabı dövrünün siyasi konsepsiyası və çağırışları

Müasir çağımızın politoloji təsnifatı daha çox IV Sənaye İnqilabı dövrü kimi səciyyələnilir. Yəni bu mərhələ heç də iqtisadi və texnoloji mahiyyətli deyil, bəlkə də daha çox siyasi və sosial xarakterlidir. IV Sənaye İnqilabının təsirləri nəticəsində siyasi sistem, siyasi konfigurasiya, siyasi idarəetmə modelləri indi daha çevik, texnoloji əsaslı və insan amilinin öndə olduğu formatları qəbul edir.

Siyasətə texnologiyanın kəşməsi nəzəri cəhətdən cəmiyyətdə dövlət, hakimiyyətlə müxalifət arasında münasibətlərin və siyasi mədəniyyətin yenilənməsinə, modernləşdirilməsinə ehtiva edir. Həm də siyasəti cəmiyyətə daha da yaxınlaşdırır. Rəqəmsal texnologiya və sosial şəbəkələr üzərindən gənclərin siyasətə inteqrasiyası genişlənir. Azərbaycan reallığında biz bunların ilkin rüşeymlərini aydın görürük.

Artıq xeyli ölkədə səsvermə prosesinin rəqəmsallaşması, seçkilərin elektron qaydada keçirilməsi faktı da şübhəsiz, yeniliklərə daim açıq olan Azərbaycan üçün uzaqmüddətli gərəklilik deyil. Süni intellekt, robotlar, avtomatlaşdırılmış idarəetmə, əlbəttə ki, siyasi partiyaların fəaliyyətində hələ uzun illər görünməyəcək, ancaq əvvəl-axır reallaşacaq hadisədir.

Texnokrat, çevik, rəqəmsal düşüncəli gənclərin və onların bağlı olduqları "ağıllı idarəetmə modelləri"nin siyasi sistemə fəal daxil olması, rəqəmsal idarəetmə alətlərinin tətbiqi, vətəndaşın siyasi iştirakçılığının interaktivləşdirilməsi, şəffaflıq və hesabatlılıqda yeni mərhələ - bu innovasiyalar artıq önəmləri siyasi partiya modelinin, siyasi dialoq mexanizmlərinin, həmçinin liderlik konsepsinin yenilənməsinə zəruri edir. Kreativ təfəkkür, rəqəmsal ünsiyyət və cəmiyyətə birbaşa dialoq yeni siyasətin əsas komponentlərinə çevrilir.

Sevdindirici haldır ki, Azərbaycan hakimiyyəti siyasi sistemin transformasiya prosesində strateji məqsədlərini məhz bu amillərlə əlaqələndirir. Daha doğrusu, Prezident İlham Əliyevin siyasi iradəsinin nəticəsi kimi dəyərləndirdiyimiz siyasi sistemin modernləşməsi məhz texnoloji sıçrayış dövrünün tələblərindən qaynaqlanan, onun çağırışlarına adekvat cavab verən prosesdir.

Bütün dünyaya, o cümlədən Qafqaz bölgəsinə davamlı sülh, etibarlı əməkdaşlıq, sağlam dialoq üçün faydalı təkliflər, təşəbbüslər irəli sürən Azərbaycan öz daxilində bu imkanları təmin edib. Prezident İlham Əliyev xalqı ilə yanaşı, ölkədəki siyasi sistemin bütün suybektliəri tərəfindən də Lider kimi qəbul olunur və bu ümum-milləti etimadla, dəstəklə beynəlxalq miqyasda Azərbaycanı layiqincə təmsil edir.

Respublikamızda möhkəmlənən siyasi sistem, yenilənən siyasi konfigurasiya, davamlı hal alan siyasi dialoq nəticə etibarilə Azərbaycanı gücləndirir, onun global nüfuz və imicinin yüksəlməsinə şərtləndirir.

Arzu ABDULLAYEV, Naxçıvan Muxtar Respublikası Ali Məclisinin sədr müavini, tarix üzrə fəlsəfə doktoru, dosent